

**RIK
TORFS**
**HET
VATICAAN**

**ACHTER
DE SCHERMEN
VAN DE KERK**

Lannoo

INHOUD

Inleiding 7

De pausen 15

De Romeinse curie 71

De spanning tussen het Vaticaan en de lokale kerken 101

De vrouw 121

Seksueel misbruik 143

Geloof en gedachten 167

Slotbeschouwingen 197

Namenregister 221

DE SPANNING TUSSEN HET VATICAAAN EN DE LOKALE KERKEN

De rooms-katholieke kerk telt wereldwijd ongeveer 1,4 miljard leden. Volgens sommige bronnen is het aantal katholieken tussen 2005 en 2014 met veertien procent gestegen, terwijl de wereldbevolking in diezelfde tijd met elf procent groeide. De groei van de kerk is de laatste jaren het sterkst in Azië, gevolgd door Oceanië. Het aantal priesters neemt nog altijd toe in Afrika en Azië, maar daalt bijvoorbeeld in Europa en Oceanië. Vandaag de dag zijn er minder vrouwelijke religieuzen dan enkele decennia geleden. Cijfers zijn natuurlijk relatief. Ze zeggen niets over de mate van betrokkenheid die mensen bij een kerk voelen, niets over de intensiteit van hun geloof. Over de binnenkant van de mens, zijn overtuiging of innerlijk, bestaan geen geloofwaardige statistieken. Wel laten de cijfers duidelijk het mondiale karakter zien dat de katholieke kerk kenmerkt. In die zin is ze uniek. Andere christelijke kerken, zoals

de protestantse en de orthodoxe, zijn meer decentraal georganiseerd. Dat geldt ook voor andere wereldgodsdiensten zoals de islam. De katholieke kerk heeft op dit gebied iets dat andere religieuze groeperingen niet hebben. Als er één plek ter wereld is waar het maxime *in diversitate unitas*, eenheid in verscheidenheid, een essentiële rol krijgt toebedeeld, dan is het hier. De eenheid is veel groter dan pakweg de saamhorigheid tussen de verschillende lidstaten van de Verenigde Naties. Toch waren en zijn er zelfs op dat niveau nog altijd mensen die van een ‘wereldregering’ dromen. In de katholieke kerk is echter werkelijk sprake van een geloof dat iedereen verbindt. Het geloof in Jezus Christus, zoveel is duidelijk. Maar ook de verscheidenheid mag niet worden onderschat. Eigen aan het katholieke geloof is immers dat het zich altijd, of toch zeker in zijn beste momenten, heeft weten te integreren in bestaande culturen en met hun tradities behoorlijk rekening wist te houden. Kerstmis laten plaatsvinden op het moment van het Germaanse midwinterfeest en de Romeinse zonnediens is daar een goed voorbeeld van, terwijl het zeker is dat de geboorte van Jezus niet in de winter plaatsvond. De vraag die bij dit alles rijst, is hoeveel verscheidenheid binnen eenzelfde kerk draaglijk blijft. Waar de grens ligt. En hoe groot de spanning tussen de centrale en lokale kerk mag zijn en blijven zonder dat ze tot een breuk leidt.

Bij elk onderwerp dat met structuren of kerkelijke standpunten te maken heeft, is die spanning betrokken. Vaak onuitgesproken. Minstens even vaak wordt ze niet adequaat onderkend of helemaal verkeerd ingeschat. Zo hoor je weleens, naar aanleiding van een pausverkiezing, uit de mond van verlichte westerlingen, of ze nu katholiek zijn of niet – het tweede komt vaker voor dan het eerste – dat het de hoogste tijd is voor ‘een zwarte paus’. De gedachte hieraan geeft sommigen een Obama-gevoel, hoewel ook de vroegere Amerikaanse president de hooggespannen verwachtingen niet echt wist waar te maken en hij in Amerika zelf minder populair was dan in Europa. In ieder geval is de onderliggende gedachte dat een zwarte paus de kerk zal helpen om de kluisters van het westerse denken te doorbreken. Het paradoxale is dat vooral mensen

die zelf westerling zijn deze ‘antiwesterse’ gedachte koesteren. Zwarte kardinalen zijn immers op theologisch vlak doorgaans behoudender dan hun West-Europese collega’s. Dat was in het verleden het geval voor belangrijke curiekardinalen, zoals Francis Arinze (°1932) uit Nigeria, lange tijd voorzitter van het Secretariaat voor Niet-Christenen (1994-2002) en daarna prefect van de Congregatie voor de Goddelijke Eredienst en de Sacramenten (2002-2008). Romeinser dan de Romeinen. Hij was een uitgesproken tegenstander van homoseksualiteit en abortus en liet niet na het zondige karakter ervan aan de kaak te stellen. Bernardin Gantin (1922-2008), afkomstig uit Benin, waaruit hij om politieke redenen moest vluchten, studeerde in Rome en ging er, nadat hij een tijdlang aartsbisschop van Cotonou was geweest, weer aan het werk in 1971. Hij vervulde er verschillende functies en bracht het tot prefect van de Congregatie voor de Bisschoppen. In die positie oefende hij veel invloed uit op bisschopsbenoemingen tijdens het pontificaat van paus Johannes Paulus II.

Robert Sarah (°1945), een Guinees kardinaal, leidde verschillende Romeinse dicasteries en sloot zijn loopbaan af als prefect van de Congregatie voor de Goddelijke Eredienst en de Sacramenten. Hij werd beschouwd als een theologische hardliner, wat onder andere blijkt uit een aantal interviewboeken met de Franse journalist Nicolas Diat. Een bekend boek, ook in het Nederlands vertaald, was *Le soir approche et déjà le jour baisse*, verschenen in 2019. Het lag in alle Vaticaanse boekhandels op een ereplaats. In dit boek betreurt Sarah de instorting van het Westen en zijn culturele en identitaire crisis. Weinig anderen dan hij durfden met zoveel klem de westerse traditie te verdedigen tegen alle verglijding en decadentie die hij meende waar te nemen. Misschien juist omdat hijzelf geen westerling was. Theologisch stond hij dicht bij paus Benedictus XVI, met wie hij in 2020 een boek publiceerde ter verdediging van het verplichte priestercelebaat, met als titel *Des profondeurs de nos coeurs*. Achteraf liet de afgetreden paus via zijn vertrouweling aartsbisschop Georg Gänswein weten dat hij zijn naam terugtrok als medeaun-

teur, zo ver wilde hij zich met de publicatie nu ook weer niet associëren. De verhouding van Robert Sarah met paus Franciscus was duidelijk minder hecht. Die wachtte dan ook niet lang om het ontslag van de kardinaal te aanvaarden toen hij het op 75-jarige leeftijd volgens de normen van het kerkelijk recht diende aan te bieden.

Natuurlijk zijn er ook Afrikaanse kardinalen met een meer open visie, ik denk bijvoorbeeld aan Laurent Monsengwo (1939-2021) uit Kinshasa, een vertrouweling van Franciscus. Maar de stelling dat de keuze voor een 'zwarte' paus gauw tot een progressieve kerk op zijn westers zal leiden, is manifest onjuist.

Een ander zeer invloedrijk Afrikaans kardinaal is, of misschien eerder was, Peter Turkson (°1948) uit Ghana. Hij werd bij het conclaaf van 2013 geregeld genoemd als pauskandidaat. Tot 1 januari 2022 was hij prefect van het Dicasterie voor de Bevordering van de Gehele Menselijke Ontwikkeling. Vrij onverwacht nam hij ontslag nadat er klachten gearriveerd waren over zijn minder adequate bestuur. Op dit moment is Turkson kanselier van de Pauselijke Academie voor de Wetenschappen en de Pauselijke Academie voor de Sociale Wetenschappen. Twee functies zonder kerkpolitiek belang. Hij zit duidelijk op een zijspoor.

Ik heb Peter Turkson in de loop der jaren verschillende keren ontmoet en een *running joke* met hem is dat ik in zijn bed heb geslapen. Weliswaar zonder hem. Dat was in 1993 toen ik in Rome een colloquium bijwoonde naar aanleiding van de tiende verjaardag van het kerkelijk wetboek, afgekondigd in 1983. Ik logeerde in het Nederlands College aan de Via Ercole Rosa, een prachtig op de Aventijn gelegen gebouw dat nu al jaren leegstaat, helaas. Peter Turkson verbleef er in die tijd als student. Hij was bezig de laatste hand te leggen aan zijn doctoraatsproefschrift. Maar opeens werd hij tot aartsbisschop van Cape Coast benoemd, een belangrijke havenstad in zijn vaderland die jammer genoeg historisch een grote rol heeft gespeeld in de slavenhandel richting Amerika. Door die benoeming moest Turkson ijlings naar huis vertrekken om aldaar

de bisschopswijding te ontvangen. Zo kwam het dat ik zonder hem in zijn tijdelijk ongebruikte slaapkamer belandde. Over het comfort van zijn bed herinner ik me weinig, maar opvallend was de kwaliteit van zijn bibliotheek, die er onaangeroerd stond, Turkson had niets ingepakt en wilde duidelijk zijn proefschrift afmaken. Met een kritische blik onderzocht mijn oog de boekenruggen, ik had er alle tijd voor en liep geen enkel risico om betrappt te worden. Hoe ik ook zocht, nergens was enige lichtzinnige literatuur of zelfs maar een serieuze roman te bespeuren. De kersverse aartsbisschop richtte zich uitsluitend op filosofie en theologie en meer nog op theologie dan op filosofie. Een ernstig man! Turkson heeft vandaag nog altijd veel contacten in het Westen, onder meer met zijn vroegere studiegenoot Jan Vries, die na hun gezamenlijk verblijf in het *Pontificio Collegio Ecclesiastico Olandese* terugkeerde naar Nederland.

Zonder twijfel heeft Peter Turkson aandacht en begrip voor evoluties en verzuchtingen van een kerk die in een westerse, gesecculariseerde wereld overeind moet zien te blijven. Hij is ook een vrolijk man, tijdens een gesprek met hem hief hij plotseling de beginmelodie van *I Believe in Angels* aan. ABBA in het Vaticaan. Toch zal hij, mocht hij paus worden, niet de persoon zijn die de kerkelijke standpunten over homoseksualiteit een andere richting in zal sturen. Dat bleek ten overvloede uit het gesprek dat ik met hem had in zijn ruime werkkamer in Trastevere, gelegen op een veilige afstand van de meeste andere Vaticaanse gebouwen, dicht bij een van de meest favoriete Romeinse uitgangsbuurtten. Hoe goedlachs en scherpzinnig hij ook is, hij neemt al snel een defensieve positie in als het om homoseksualiteit gaat.

PT ‘Weet u, sommige mensen interpreteren mijn uitspraken en stellingnamen op een manier die ik vreemd vind. Ik krijg zelfs af en toe het etiket “homofob” opgeplakt.’

RT ‘En dat bent u niet?’

PT ‘Ik denk niet dat ik dat ben.’

RT ‘Ik vraag het alleen maar.’

- PT** ‘Ik ben het echt niet, maar ik kan u wel vertellen waar de beschuldiging vandaan komt. Ik was in Slovenië om een conferentie te geven. Er was heel wat pers aanwezig. De journalisten stelden vragen. Ze hadden het over de situatie in Oeganda. Daar worden homoseksuelen omwille van hun geaardheid vervolgd en in de gevangenis opgesloten. Wat ik daarvan vond, vroegen de journalisten. Mijn antwoord was en is eenvoudig. homoseksuelen mogen niet gecriminaliseerd worden. Homoseksualiteit is geen misdrijf, dat moet duidelijk zijn. Maar de algemene maatschappelijke aanvaarding ervan, de gelijkstelling met heteroseksuele relaties, mag niet worden opgelegd.’
- RT** ‘Wat bedoelt u daar precies mee?’
- PT** ‘Wel, het bijna promoten van homoseksualiteit leidde in sommige plaatsen in Afrika tot spanningen. De Europese Unie is nogal gedreven in haar eis om homoseksualiteit als een volledig gelijkwaardige levenswijze naast gelijk welke andere te plaatsen. Dat verklaart de spanningen die de Europese Unie met Hongarije heeft. Dat land wordt tot de orde geroepen omdat het andere ideeën heeft over homoseksualiteit dan die van de politieke meerderheid in Europa. Van die mentaliteit hebben wij ook in Afrika last. Zo wilde de Europese Unie bij ons in Ghana, meer bepaald in Accra, een LGBT-centrum oprichten en uitrusten. Dat leidde tot straatprotesten van mensen die het daarmee niet eens waren. Ze vonden het misplaatst dat in dit geval een ambassadeur van de Europese Unie het voortouw nam om een LGBT-centrum op te richten. Mensen in Ghana hadden de indruk dat de Europeanen zich zonder veel uitleg het recht toe-eigenden bepaalde levenswijzen te promoten en zelfs door te drukken. Als wij in Afrika daar dan tegen protesteren, is de sanctie vaak dat we geen Europese hulp meer krijgen.’
- RT** ‘Vindt u dat kolonialistisch?’
- PT** ‘Ik weet niet hoe ik het precies moet noemen.’
- RT** ‘Ervaart u het als chantage?’

- PT** 'Je kunt het verschillende namen geven, maar het is wel een heel reële ervaring.'
- RT** 'En u vindt die ervaring negatief?'
- PT** 'Zeker. Ik vind dat elk volk hier een eigen mening over mag hebben. Criminalisering van mensen met een andere geaardheid kan natuurlijk niet. Geweld tegen homoseksuelen moet streng worden veroordeeld. Maar daarom hoeft de relatie die ze hebben niet op hetzelfde niveau te plaatsen als die van heteroseksuele mensen.'
- RT** 'Als ik u goed begrijp, gaat u akkoord met het negatieve antwoord dat het Dicasterie voor de Geloofsleer gaf op de vraag of relaties tussen mensen van hetzelfde geslacht kunnen worden gezegend. In Duitsland of België vonden verschillende bisschoppen dat dit moet kunnen. Maar het Dicasterie voor de Geloofsleer zag het anders.'
- PT** 'Ik ben het helemaal eens met het Dicasterie. Een individu kan mij komen opzoeken en een zegening vragen. Gisteren nog gebeurde dat met een groep kinderen uit Zwitserland. Ik ben bereid om elk individu te zegenen. Wat die persoon ook allemaal in zijn hoofd meedraagt. Maar als mensen zich met twee aanbieden om een relatie te zegenen die de kerk niet accepteert, een homoseksuele relatie bijvoorbeeld, is het natuurlijk anders. Dan mag ik op hun vraag niet ingaan. Een zegen geven betekent immers: iets of iemand opheffen naar God. Dat kan ik niet doen.'
- RT** 'Heel wat westerse bisschoppen zullen het niet met u eens zijn.'
- PT** 'Dus voor hen kun je gelijk wat zegenen.'
- RT** 'Misschien niet gelijk wat, maar mogelijk wel een liefdesrelatie.'
- PT** 'Als ik iets of iemand zegen, roep ik een geestelijke macht in. Het gaat niet om mijn persoonlijke bevoegdheid. Ik kan natuurlijk mijn hand opheffen en doen alsof ik een zegen uitspreek. Maar dat zou hypocriet zijn. Het is een vorm van bedrog. Het is geen echte zegen.'

Het gesprek met Peter Turkson laat zien hoe paradoxaal verzuchtingen van westerse seculiere intellectuelen kunnen zijn. Ze hopen op een

zwarte paus, maar dan op een paus die de westerse seculiere ideeën vertolkt en afstand neemt van de Afrikaanse gevoeligheden. Die zijn er in Rome in elk geval niet bijzonder veel te vinden. Ook jongere priesters, zoals mijn vriend kerkjurist Anthony Ekpo, die de dubbele Nigeriaanse en Australische nationaliteit heeft, volgen hun eigen weg, een weg die dichter bij de politiek van het Vaticaan aanleunt dan bij die van de West-Europese kerken. Ekpo, geboren in 1981, werkte een tijdlang op het staatssecretariaat. In die tijd leerde ik hem kennen. Hij werd op 18 april 2023 door de paus benoemd tot ondersecretaris van het dicasterie waarvan Peter Turkson vroeger prefect was. Als ik in Rome ben, ga ik met Anthony graag een glas bier drinken, altijd in hetzelfde café nabij de Casa del Clero, waar hij woont. Als het iets warmer is, drinken we twee glazen. Hij is een verstandig en optimistisch man, ambitieus ook, wat een priester in West-Europa van zichzelf nooit openlijk durft te zeggen. Maar hij blijft in zijn benadering van de kerk heel trouw aan de Romeinse lijn.

Een ander punt valt op wanneer de spanningen tussen het centrale bestuur in Rome en de lokale kerken in het Westen aan de orde zijn. Ze gaan haast nooit over de inhoud van het geloof. Dat was anders in de twintigste eeuw, toen bekende theologen als Edward Schillebeeckx of Hans Küng inhoudelijke discussies voerden of juist weigerden aan te gaan – het geval van Küng – met functionarissen van de toenmalige Congregatie voor de Geloofsleer. Tegenwoordig gaan de discussies met de lokale kerk in het Westen en met de gesecculariseerde publieke opinie aldaar haast uitsluitend over seksualiteit in de brede zin en de gelijkheid tussen man en vrouw. Andere onderwerpen ontbreken. Op de positie van de vrouw ga ik in een ander hoofdstuk dieper in. Wat seksualiteit betreft doet zich een interessante discussie voor. In hoeverre moet de kerk de ideeën overnemen die hierover in het Westen gedurende de laatste decennia werden ontwikkeld? Moet ze die trend volgen of is het juist moedig een andere koers te blijven varen tegen de westerse tijdgeest in?

De mening van Peter Turkson is duidelijk. Hij wantrouwt het morele kolonialisme van het Westen zoals het vandaag in progressieve ideeën is verpakt.

Bisschoppen van Europa zoeken vaak een tussenoplossing. Dat geldt bijvoorbeeld voor Georg Bätzing, voorzitter van de Duitse bisschoppenconferentie. Hij vindt dat de kerk open moet staan voor nieuwe ideeën die in de samenleving tot ontwikkeling zijn gekomen. Ik spreek hem in het mooie bisschoppelijk paleis van Limburg an der Lahn, enkele jaren geleden opgesmukt door zijn voorganger, de erg behoudende edelman Franz Peter Tebartz-van Elst (°1959), die grote kosten maakte voor de verfraaiing van zijn residentie en in 2014 door paus Franciscus onder meer om die reden tot aftreden werd gedwongen. Van de aangebrachte verfraaiingen kan ik volop genieten terwijl Georg Bätzing de wisselwerking tussen kerk en samenleving analyseert. Zonder enig moreel superioriteitsgevoel, dat valt bijzonder op.

GB ‘Over de kwestie van de doodstraf had de katholieke kerk een weloverwogen doctrine. Ze vond dat de doodstraf eigenlijk niet mogelijk was, maar dat er omstandigheden zijn waarin ze toch te begrijpen valt. Maar daarover zegt paus Franciscus: “Nee, de doodstraf is in strijd met de waardigheid van de mens, en die geldt voor iedereen, ook voor de dader van het zwaarste misdrijf.” Daarmee bedoel ik het volgende. Culturele contexten waar de kerk en haar evangelie met hun beide voeten in staan, kunnen zo drastisch veranderen dat zulks een effect op de doctrine heeft. We mogen niet te vlug denken dat alles vaststaat. Dat een oeroude regel of gedachte per definitie tot het onwijzigbare geloofsgoed behoort.’

RT ‘Waar stelt u de grens?’

GB ‘Dat is de vraag over wat echt tot het geloof behoort en wat niet. In ieder geval zit in de Openbaring van Christus een schat die we als kerk niet kunnen prijsgeven. Die is geformuleerd in de geloofsbelijdenis. Ze is verder gegroeid in de traditie van de kerk. Maar dat mag

ons er niet toe brengen meteen alles onveranderlijk te achten, bijzaken inbegrepen.'

RT 'Een belangrijk discussiepunt vandaag de dag is, wanneer het over relaties tussen mensen gaat, wat primeert, de formele status van de relatie - gaat het bijvoorbeeld over een huwelijk of is het concubinaat - of de inhoudelijke kwaliteit. Is dat ook een vraag die voor u belangrijk is?'

GB 'Heel belangrijk. Ik denk dat we naar een herbeoordeling van relaties tussen mensen met hetzelfde geslacht moeten overgaan. Als ze daarin hun verantwoordelijkheid voor elkaar opnemen, beloven trouw te zijn, zelfs in moeilijke tijden, is dat dan geen engagement waarvoor we Gods zegen kunnen en moeten geven?'

RT 'Niet iedereen is het daarmee eens.'

GB 'Dat is waar. Het is controversieel. Maar we kunnen niet om de vraag heen. Ik ken in mijn bisdom katholieken die op deze manier leven en die tegelijk verantwoordelijkheid opnemen in de kerk. Ze lijden eronder dat ze door het instituut niet worden geaccepteerd in wie ze zijn, dat ze in principe als zondaars worden beschouwd. Mijn bisdom, Limburg an der Lahn, heeft dankzij mijn voor-voorganger Franz Kamphaus, een mooie traditie. Tientallen jaren geleden heeft hij in Frankfurt een parochie opgebouwd waar homoseksuele mensen elkaar kunnen ontmoeten en hun katholiek-zijn met elkaar kunnen bevestigen. Dat initiatief van Kamphaus heeft mij veranderd.'

RT 'Er zijn veel kardinalen die zelf homoseksueel zijn. Volgens de Franse auteur Frédéric Martel, die ik in Parijs daarover sprak, zijn ze het haast allemaal. En toch zijn ze tegen relaties van mensen die dezelfde geaardheid hebben als zichzelf.'

GB 'Ik denk dat een van de problemen van onze kerk de dubbele moraal is. Het is algemeen bekend dat mensen met een zogenaamde diepge wortelde homoseksualiteit die ze angstvallig verborgen houden vaak erg negatief staan tegenover anderen die wel voor hun geaardheid uit durven te komen.'

Georg Bätzing is, anders dan onder meer Peter Turkson, wel degelijk te vinden voor een zegening van relaties tussen mensen van hetzelfde geslacht. Hij staat daarmee niet alleen. De Antwerpse bisschop Johan Bonny houdt er eenzelfde mening op na. Gedeeltelijk trouwens om gelijklopende motieven. Ook hij vindt onder mensen die voor zijn bisdom werken homoseksuelen die een grote kerkelijke betrokkenheid vertonen. Tegelijk kun je niet zeggen dat Bonny de formele grenzen van het kerkelijk recht overschrijdt. In canon 1055 van het kerkelijk wetboek staat te lezen dat het huwelijk voorbehouden is aan een relatie tussen een man en een vrouw. Bonny ontkent dat niet wanneer ik hem daarover spreek in zijn werkkamer hartje Antwerpen, terwijl ik zijn kleine hondje vrolijk hoor blaffen in de gang: ‘Ik ben het niet eens met het antwoord dat kardinaal Luis Ladaria Ferrer, toenmalig prefect van het Dicasterie voor de Geloofsleer, gaf op de vraag of een zegen voor een relatie tussen twee mensen van hetzelfde geslacht mogelijk is. Ik vind wel degelijk dat dit moet kunnen. Tegelijk wil ik de priesters van mijn bisdom niets opleggen. Sommigen zijn het immers met de voormalige prefect en de paus eens en wensen geen zegen te geven aan homoseksuele relaties. Dat komt vaker voor bij priesters die oorspronkelijk uit Polen of Afrika komen dan bij hun collega’s met Belgische roots. Ik respecteer die verschillen en vind dat iedereen hierin zijn eigen geweten moet volgen. Verder gaat het hier wel degelijk om een zegening, niet om een huwelijk. Wat dat betreft stel ik de leer van de kerk niet ter discussie, die stelt dat een huwelijk enkel tussen een vrouw en een man mogelijk is. Ik vind alleen dat ze mensen die om een zegening vragen en een serieuze homoseksuele relatie hebben, niet in de kou mag laten staan.’

Georg Bätzing en Johan Bonny zijn naar kerkelijke normen zonder twijfel progressief. Anders dan hun meer behoudende collega’s beschouwen ze een homoseksuele relatie niet per definitie als zondig. Dat druist in tegen de leer die de kerk op dit moment verdedigt en die erin bestaat dat homoseksualiteit als dusdanig een geaardheid is die nu eenmaal bestaat, dat homoseksuelen respect en begeleiding ver-

dienen, maar dat ze geen relatie mogen hebben die seksuele contacten inhoudt, hoewel de relatie zegenen sinds kort kan.

Aan de andere kant gaan de eisen van sommige LGBTQIA+-groeperingen de laatste jaren veel verder dan wat Bonny en Bätzing willen aanvaarden. Zo erkent de kerk het statuut van transpersonen niet. Volgens de huidige leer staat het biologische geslacht van bij het begin van het leven vast en kunnen mensen het niet veranderen. Zo zal een transpersoon die zich nu man noemt maar eerder als vrouw door het leven ging nooit in aanmerking kunnen komen voor het priesterschap. Ook het verschil tussen geslacht en gender, dat vandaag in maatschappelijke discussies een belangrijke positie inneemt, is voor de kerk niet aan de orde. Dat betekent dus dat ze niet tegemoetkomt aan de verzuchtingen van mensen die zich non-binair noemen. Nog minder is ze te vinden voor een nominalistische benadering wanneer het op gender aankomt. Daarmee wordt bedoeld dat het behoren tot een bepaald gender volledig wordt overgelaten aan een, overigens niet per se eenmalige, keuze van de betrokkene, los van enig biologisch kenmerk. Het lijkt onwaarschijnlijk dat de kerk, gezien de antropologie die zij huldigt, deze tendensen in de nabije toekomst zal volgen. Ik vermoed dat ze dat nooit zal doen, maar zeker is natuurlijk niets. Op dit moment wordt het debat in elk geval nog niet op het scherp van de snede gevoerd, spreekt de seculiere samenleving er de kerk niet indringend op aan. Wellicht ook omdat in de westerse wereld zelf een puur nominalistische genderkeuze niet of niet algemeen wordt aanvaard. In ieder geval is het waarschijnlijk dat over deze en andere onderwerpen een zekere spanning tussen de kerk en de seculiere samenleving in het Westen zal blijven bestaan. Moet die in de mate van het mogelijke worden opgeheven of niet? Volgens Peter Turkson in elk geval niet, Bätzing en Bonny nemen een tussenpositie in waarin ze culturele evoluties recht willen doen en tegelijk binnen de contouren van de geloofstraditie proberen te blijven. Pure voorstanders van een zuiver nominalistisch genderconcept zijn er op dit moment in de kerk bij mijn weten nauwelijks te vinden. Afwachten dus wat de toe-

komst brengt. Maar wellicht komt de discussie over de nominalistische genderkeuze over afzienbare tijd wel degelijk op gang.

De vraag is of een gedeeltelijke decentralisatie van de kerkstructuren behulpzaam kan zijn om het principe ‘eenheid in verscheidenheid’ succesvol in de praktijk te brengen. Op het eerste gezicht lijkt het een goede oplossing. Is het niet mooi wanneer een wereldkerk het over een onvervreemdbare geloofskern eens kan zijn en daarnaast veel ruimte laat voor verschillende cultureel bepaalde accenten? Toch schuilen er meer adertjes onder het gras dan men op het eerste gezicht zou vermoeden. Dat bleek onder meer tijdens het gesprek dat ik had met aartsbisschop Éric de Moulins-Beaufort (°1962), de aristocratische voorzitter van de Franse bisschoppenconferentie, in zijn residentie in Reims, niet ver van de historische kathedraal. Hij bleef voorzichtig en gereserveerd tijdens het gesprek, zoals het een man van adel betaamt. Kerkvorsten zijn doorgaans sowieso meesters in het ontwijken van ondubbelzinnige antwoorden, maar hier moest ik echt doorvragen. De bijzonder sympathieke en intelligente Sixte-Anne Rousselot, zelf woonachtig in Charleville-Mézières, die voor de communicatie in het bisdom verantwoordelijk is en het gesprek bijwoonde, zei achteraf dat de aartsbisschop voor zijn doen erg open was geweest, ook over zichzelf, en dat ze er veel van had opgestoken. Kortom, Éric de Moulins-Beaufort is een voorzichtig, misschien zelfs enigszins schuchter man. In een tijd waarin mensen graag openlijk met hun diepste gevoelens uitpakken, vind ik dat een verademing. Vele typen van mensen, zeer uiteenlopende karakters moeten in de kerk aan bod kunnen komen. Een opgelegde, gladde communicatiestrategie leidt nergens toe. Hoe dan ook, Éric de Moulins-Beaufort houdt er andere ideeën op na dan Georg Bätzing en Johan Bonny. Dat blijkt al meteen uit de wijze waarop hij zich uitlaat over het verplichte priestercelebaat.

EDM ‘Voor mij is dat onontbeerlijk. Ik hecht er veel belang aan. De vraag is niet of het moet blijven of niet, maar wel hoe priesters het kunnen beleven in de op seksueel vlak lossere tijden die aanbraken na 1968.’

www.lannoo.com

Registreer u op onze website en we sturen u regelmatig een nieuwsbrief met informatie over nieuwe boeken en met interessante, exclusieve aanbiedingen.

Dit boek kwam tot stand in samenwerking met VRT Canvas en Panenka.

Vormgeving: Studio Lannoo (Mieke Verloigne)

Illustraties: © Panenka en Renaat Lambeets

Omslagontwerp: Mario Debaene

D/2024/45/126 - ISBN 978 94 014 9356 7 - NUR 700

© Uitgeverij Lannoo nv, Tielt 2024 en Rik Torfs

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch of op enige andere manier zonder voorafgaande toestemming van de uitgever.